

דברי הימים
שייב נגד שר הביטחון
בג"צ ד"ר ישראל אלדד
נגד שר הביטחון דוד בן גוריון
1950

www.israeleldad.co.il

76

מס' תיק
מס' חשבון
מס' חשבונית

~~76~~

372

372

תיק. חינוך יסודיים

ביטויי האורח
שיטת שיטת

לשכת המנכ"ל אלעד פלד - בג"צ ד"

שם:

ג - 4 / 6803

מזהה פיוז:

מס פריט: 428783

71.3/4 - 77

מזהה לוגי:

27/04/2014

02-107-10-06-03

כתובת:

תקוה נגד
זולשן חש

ערער.
הגשת הו

מש.

היה
מסו
וב.
ומל

אל
רע
ז
ה

זולשן

ההסתכלות

למשך זמן

3

23.1

למשך

ב- 23.1.1976

למשך זמן
המשך זמן

29/4

א

אנו סבורים שזוהי טענת סרק. ואנו דוחים את ההתנגדות ומרשים לבטל את הערעור.

הוחלט לבטל את הערעור ולחייב את המשיב בתשלום הוצאות של היום למערער בסך כולל של — 20 ל"י.

ניתן בפומבי, היום, י"ג באדר ב', תשי"א (21.3.51).
במעמד מר י. קוקיה, משנה לפרקליט המדינה.
ובמעמד עו"ד ר. נוחימובסקי, בשם המשיב.

265
1544
987
1839
258
144/50
בג"צ מס' 144/50
1839
1544
987
258
144/50
בג"צ מס' 144/50

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

לפני השופטים אולשן, חשין, ויתקון

בבקשת: —

המבקש ד"ר ישראל שייב
נגד

1. שר הבטחון
2. מנהל אגף החינוך, משרד החינוך והתרבות
3. אשר כהן, מנהל ביה"ס הריאלי "מונטיפיורי" המשיבים

השופט השני

פסקי-דין, כרך ה', תשי"א/תשי"ב 1951

פקודת החינוך, סעיפים: 8, 4, 7, 9, — תקנות החינוך, תקנות: 9 עד 31 — הסמכויות בין מנהל בית-ספר פרטי ומורה מקצועי, המותנה באישורו המוקדם של מנהל אגף החינוך, בהתאם לחוק שנסלח על ידו — הודעת מנהל בית-הספר, כי אסור למבקש להתקבל כמורה במוסד לרגל התנגדותו של משרד הבטחון — בקשת צרעיה לביטול האיסור — עניני החינוך, הגם בסמכותו הבלעדית של מנהל החינוך ואין הוא רשאי לקיים כל הורה שהוא של אחרים ואפילו מטעמי בטחון, אלא עליו להתאים מתוך שיקוליו הוא כשהם שיקולי חינוך בלבד — במסיבות המקרה, וכדי למנוע עשיית אי בדיק, ומתוך מגמה להבטיח את השמירה על תחומי הסמכות של פקודת-החינוך מן הדין הוא שבימי-ש זה יתערב ויפעל — זו המגמה וסודותיו שלשה: (1) זכות חוקית ברורה למבקש לקבל את הסעד המבוקש (2) חלבה ביבירות, כי המקד יעשה מה שהמבקש דורש מביהמ"ש לכפות עליו לעשותו (3) העדר תרופה אלטרנטיבית — המבקש במקרה שלמנו מלא את דרישות פקודת החינוך וקנה לו זכות חוקית לעמוד בהוראה ולעמוד על כך, כי פקדי הרשות לא יפריעוהו מהריות את לחמו בעבודתו ובמקצועו — מנהל החינוך חרג מגדר סמכותו וחובתו הציבורית היא להיטיב את הנוק על ידי ביטול המעצרים שנעשו על ידו ללא סמכות: למבקש אין תרופה אלטרנטיבית כל שהיא.

משמעותו היסודית של עקרון שלטון החוק, אחת הערכות למשטר הדמוקרטי במדינה, היא, שההגבלות שאין להמנע מלהטילן על חירות הפרט, כדי שחירות זו לא תהיה עשויה למנוע בחירות הולות או באינטרסים של החברה, בריכות להקבע על ידי החוקים הנחקקים בבית המחוקקים ולא על פי הוראות השלטון המנהלתי — אין הרשות המבצעת בת תורן להטיל הגבלות רק מפני שהיא תושבת אותן לרצונות אלא אם כן החוק מקנה לה את הסמכות לכך — ההקפדה על שמירת העיקרון של שלטון החוק יש בה במקרה דנן תועלת רבה יותר לציבור מאשר הסירוב להיענות למבקש מפני החשד שהוא מטיף למעשי אלימות נגד הצבא.

פסקי-דין אנגליים שהוזכרו:

[1] *R. v. Barnstaple Justices*; (1937), 4 All E.R. 263.

פסקי-דין ישראלים שהוזכרו:

- (2) בג"צ 1/49 — סלומון שלמה בז'רנו, ואח' נגד שר המשטרה ואח': "פסקים", כרך א', תש"ט-1948/49, עמ' 121, 124.
- (3) בג"צ 9/49 — יהודה בלאו ואח' נגד יצחק גרינבוים, שר הפנים, ואח': "פסקים", כרך א', תש"ט-1948/49, עמ' 225, 228.
- (4) בג"צ 22/49 — מיכאל סבו נגד המושל הצבאי, יפו: "פסקי-דין", כרך ג', תש"ט-1949/50 עמוד
- (5) בג"צ 47/49 — ורטן ג. מטוסיאן נגד ד"ר א. ברגמן, הממונה על מחוז ירושלים, ואח': "פסקי-דין", כרך ד', תש"י/תשי"א-1950, ע' 199.
- (6) בג"צ 108/49 — טוכמן את שוליון, שותפות רשומה כחוק נגד יעקב ברגמן, הממונה על מחוז חיפה: "פסקי-דין", כרך ג', תש"ט-1949/50, עמוד

השופט השני

פסקי-דין, כרך ה', תשי"א/תשי"ב 1951

פקודת החינוך, סעיפים: 8, 4, 7, 9, — תקנות החינוך, תקנות: 9 עד 31 — הסכמי-עבודה בין מנהל בית-ספר פרטי ומורה מקצועי, המותנה באישורו המוקדם של מנהל אגף החינוך, בהתאם לתנאי שנשלח על ידו — הודעת מנהל בית-הספר, כי אסור למבקש להתקבל כמורה במוסד לרגל התנגדותו של משרד הבטחון — בקשת צו-עשה לביטול האיסור — עניני החינוך, הגם בסמכותו הבלעדית של מנהל החינוך ואין הוא רשאי לקיים כל בורה שהיא של אחרים ואפילו מטעמי בטחון, אלא עליו להתחיל מתוך שיקוליו הוא כשהם שיקולי חינוך בלבד — במסיבות המקרה, וכדי למנוע עשיית אי-בדק, ומתוך מגמה להבטיח את השמירה על התומי הסמכות של פקד-ציבור מן הדיון הוא שבימ"ש זה יתערב ויפעל — זו המגמה יסודותיו שלשה: (1) זכות חוקית ברורה למבקש לקבל את הסעד המבוקש (2) חלבה ביבירות, כי המקד יעשה מה שהמבקש דורש מביהמ"ש לכפות עליו לעשותו (3) העדר תרומה אלטרנטיבית — המבקש במקרה שלמנינו מלא את דרישות פקודת החינוך וקנה לו זכות חוקית לעמוד בהוראה ולעמוד על כך, כי פקדי הרשות לא יפריעוהו מהריות את לחמו בעבודתו ובמקצועו — מנהל החינוך חרג מגדר סמכותו וחובתו הציבורית היא להיטיב את הנזק על ידי ביטול המעשי שנקשו על ידו ללא סמכות: למבקש אין תרומה אלטרנטיבית כל שהיא.

משמעותו היסודית של עקרון שלטון החוק, אחת העקרונות למשטר הדמוקרטי במדינתנו, היא שההגבלות שאין להמנע מלהטילן על חירות הפרט, כדי שחירות זו לא תהיה עשויה למנוע בחירות הוולת או באינטרסים של החברה, צריכות להקבע על ידי החוקים הנחקקים בבית המחוקקים ולא על פי הוראות השלטון המינהלתי — אין הרשות המבצעת בת תורן להטיל הגבלות רק מפני שהיא תושבת אותן לרצונות אלא אם כן החוק מקנה לה את הסמכות לכך — ההקפדה על שמירת העיקרון של שלטון החוק יש בה במקרה דנן תועלת רבה יותר לציבור מאשר הסירוב להיענות למבקש מפני החשד שהוא מטיף למעשי אלימות נגד הצבא.

פסקי-דין אנגליים שהוזכרו:

[1] *R. v. Barnstaple Justices*; (1937), 4 All E.R. 263.

פסקי-דין ישראלים שהוזכרו:

- (2) בג"צ 1/49 — סלומון שלמה בורנו, ואח' נגד שר המשטרה ואח'; "פסקים", כרך א', תש"ס-1948/49, עמ' 121, 124.
- (3) בג"צ 9/49 — יהודה בלאו ואח' נגד יצחק גרינבוים, שר הפנים, ואח'; "פסקים", כרך א', תש"ס-1948/49, עמ' 225, 228.
- (4) בג"צ 22/49 — מיכאל סבו נגד המושל הצבאי, יפו; "פסקי-דין", כרך ג', תש"ס-1949/50 עמוד
- (5) בג"צ 47/49 — ורטן ג. מטוסיאן נגד ד"ר א. ברגמן, הממונה על מחוז ירושלים, ואח'; "פסקי-דין", כרך ד', תש"א/תשי"א-1950, עמ' 199.
- (6) בג"צ 108/49 — טוכמן את שוליי, שותפות רשומה כחוק נגד יעקב ברגמן, הממונה על מחוז חיפה; "פסקי-דין", כרך ג', תש"ס-1949/50, עמוד

התנגדות לצו-על-תנאי, שניתן ביום 14.11.50, המכונן אל המשיב השני והדורש ממנו להופיע וליתן טעם מדוע לא יבטל את התנגדותו לקבלת המבקש כמורה במוסדו של המשיב השלישי. הצו-על-תנאי נעשה לצו החלטי ברוב דעות נגד דעתו החולקת של השופט ויתקון.

טענו:

למבקש: א. ויינשל, ע"פ העברה ממ. קריצמן
למשיב השני: חיים הרמן כהן

יום שמיעת הבקשה ופתן צו-על-תנאי בהרכב השופטים אולשן, השני, ולברג — 14.11.50;
יום פתן פסק-הדין — 3.2.51.

פסק-דין

השופט השני: זו היא תשובה לצו-על-תנאי, בו נדרש המשיב השני — מנהל אגף החינוך במשרד החינוך והתרבות — ליתן טעם מדוע לא יבטל את התנגדותו להעסקת המבקש כמורה במוסדו של המשיב השלישי.

2. הצהרותיהם בשבועה של המבקש ושל המשיב השני מגלות פרשת עובדות

המבקש, ד"ר ישראל שייב, מורה לפי מקצועו, שימש בהוראה בבתי-ספר שונים בארץ ובח"ל, את המשרתו המקצועית והשכלתו הכללית קנה לו בבית המדרש לרבנים בוינה ובפקולטה לפילוסופיה במכללה של אותה עיר. לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הורה בבית מדרש עברי למורים בוילנא ולאחר עלותו ארצה — בשנת 1941 — נחשב כמורה בגמנסיה "בדיתעוזה" בתל-אביב. באפריל שנת 1944, נאסר ע"י הבולשת הבריטית כחשוד במעשי מחתרת, ונשלח למחנה מעצר בלאטרון. אך כעבור שנהיים ימים עלה בידו לברוח משם, ומאז ועד מועד סיום המנדט ופינוי הארץ ע"י החיילות הבריטיים המשיך בעבודת סתר בארגון לחי"י, אשר פעל כאותם הימים במחתרת, עם פירוקן של תנועות המחתרת בישראל, לאחר קום המדינה.

אמר המבקש לחזור למלאכת-ההוראה ופנה, וחזר ופנה לשם כך למוסדות חינוך שונים. אך העלה הרס בידה מהמחל-כך מסביר הוא את הדבר — פעילותו במחתרת בעבר השקפותיו הפוליטיות, שעמדו לו לשטן בדרך. עם כל זאת לא אמר המבקש נושא המשיך במאמציו לפרוץ לו דרך אל שדה ההוראה בארץ, ואמנם, בפרוס שנת הלימודים תשי"א עלה בידו להתקשר בהסכם עבודה עם המשיב השלישי, מנהל בית הספר הריאלי „מונטיפיורי“ בתל-אביב, אך התקשרות זו הותנתה בקבלת אישור מטעם אגף החינוך. לשם כך פנה, כנראה, המשיב השלישי אל משרד החינוך של הממשלה ושאל מה ישאל, וביום 17 בספטמבר, 1950, קיבל המבקש מאת המנהל הפדגוגי של בית הספר „מונטיפיורי“ הנ"ל מכתב בזה הלשון: —

„אני מצטער להודיע לכה' כי בהתאם למכתב... מיום כ"ו באלול תשי"א, שקבלתי מאגף החינוך אסור לו להתקבל כמורה במוסדות ר. פ. העתקה מן המכתב הנ"ל.“

וזו העתקה המכתב הנ"ל של אגף החינוך: —

ממשלת ישראל
משרד החינוך והתרבות
אגף החינוך, ירושלים.

כ"ו באלול, תשי"א

לכבוד

הנהלת ביה"ס התיכוני „מונטיפיורי“,

תל-אביב.

א. נ.

מנהל אגף החינוך בקשני להודיעכם כי משרד הבטחון מתנגד להזמנתו של ד"ר ישראל שייב כמורה. ידועה זו מסרתי אתמול בעל-פה למזכירת בית הספר.

בכבוד רב,

(—) ד"ר מ. הנדל

מפקח על בתי הספר התיכוניים.

לפי גירסתו של המבקש בא מכתבו זה של המפקח על בתי הספר התיכוניים שבועיים ימים לאחר שהמבקש שימש כבר בהוראה בבית הספר „מונטיפיורי“ אך גירסה זו הוכחשה בפירוש ע"י המשיב השני, ומכיון שנשבעי והצהרות לא הועגו

אמר המבקש לחזור למלאכת ההוראה ופנה, וחזר ופנה, לשם כך למוסדות חינוך שונים, אך העלתה הר"ס בידה מהמחלוקת מסביר הוא את הדבר — פעילותו במחתרת בעבר השקפותיו הפוליטיות, שעמדו לו לשטן בדרכו. עם כל זאת לא אמר המבקש נואש המשיך במאמציו לפרוץ לו דרך אל שדה ההוראה בארץ, ואמנם, בפרוט שנת הלימודים תשי"א עלה בידו להתקשר בהסכם עבודה עם המשיב השלישי, מנהל בית הספר הריאלי „מונטיפיורי“ בתל-אביב, אך התקשרות זו הותנתה בקבלת אישור מטעם אגף החינוך. לשם כך פנה, כנראה, המשיב השלישי אל משרד החינוך של הממשלה ושאל מה ששאל, וביום 17 בספטמבר, 1950, קיבל המבקש מאת המנהל הפרגוני של בית הספר „מונטיפיורי“ הנ"ל מכתב בזה הלשון: —

„אני מצטער להודיע לכה' כי מתאם למכתב... מיום כ"ו באלול תשי"א, שקבלתי מאגף החינוך אסור לו להתקבל כמורה במוסדו, ר. פ. העתקה מן המכתב הנ"ל.“

וזו העתקה המכתב הנ"ל של אגף החינוך: —

ממשלת ישראל
משרד החינוך והתרבות
אגף החינוך, ירושלים.

כ"ו באלול, תשי"א

לכבוד
הנהלת ביה"ס התיכוני „מונטיפיורי“,
תל-אביב.

א. נ.

מנהל אגף החינוך בקשני להודיעכם כי משרד הבטחון מתנגד להזמנתו של ד"ר ישראל שייב כמורה. ידיעה זו מסרתי אתמול בעל-פה למזכירת בית הספר.

בכבוד רב,

(—) ד"ר מ. הנדל

מפקח על בתי הספר התיכוניים.

לפי גירסתו של המבקש בא מכתבו זה של המפקח על בתי הספר התיכוניים שבועיים ימים לאחר שהמבקש שימש כבר כהוראה בבית הספר „מונטיפיורי“, אך גירסה זו הוכחשה בפירוש ע"י המשיב השני, ומכיון שנשבעי והצהרות לא הוצגו

לא נחקרה אין בדינו להכריע לכאן או לכאן, ועלינו לרוך בענין כאילו ההתקשרות שבין המבקש לבין המשיב השלישי בוטלה. לרגל התנגדותו של המשיב השני, בטרם החל המבקש בעבודתו בבית הספר. משדאה המבקש כך, פנה אל המשיב הראשון, הוא שר הבטחון, ואל שר החינוך והתרבות — שלא צורף כצד בדיונים אלה — במכתב, שתאריך י"ב בחשון תשי"א, ובו ביקש מהם להודיעו את הטעמים והנימוקים שבגינם נפטל כמורה על פנייתו לא נלקבלה תשובה מאת שר החינוך והתרבות, אך שר הבטחון השיב עלית לאמור:

מדינת ישראל

ירושלים,

כ"ח בחשון, תשי"א

25 בנובמבר, 1950.

לכבוד

ד"ר ישראל שייב,

רח' דיונוף 124,

תל-אביב.

א. נ.

מכתבך מיום י"ב בחשון, תשי"א.

משרד הבטחון התנגד להומנתך כמורה מפני שאנה מטיף בספרך ובעתונך להשתמש בנושק נגד צבא-ההגנה לישראל וממשלת ישראל במקרים הנראים לך.

בכבוד רב,

(—) דוד בן-גוריון

שר הבטחון.

זהו איפוא הרקע שעליו ניתן בשעתו הצו-עליתנאי, נגד המשיב השני (אך לא נגד המשיבים האחרים, אשר אליהם נשלחו, במצוות בית המשפט, רק העתקי הניירות), ועל רקע זה, ולאור העובדות האמורות, בצירוף עובדות ספורות נוספות, שייזכרו להלן, חייב עכשיו בית המשפט לקבוע את דינו של אותו צו ואת גורלה של בקשת המבקש.

3. מהות קובלתו של המבקש היא — ובא כוחו הטעים זאת גם בפתח דבריו

לא נתקרה אין בידינו להכריע לכאן או לכאן, ועלינו לרוך בענין כאילו התקשרות שבין המבקש לבין המשיב השלישי בוטלה לרגל התנגדותו של המשיב השני, בטרם החל המבקש בעבודתו בבית הספר. משדאז המבקש כך, פנה אל המשיב הראשון, הוא שר הבטחון, ואל שר החינוך והתרבות — שלא צורף כצד בדיונים אלה — במכתב, שתאריכו י"ב בחשון תשי"א, ובו ביקש מהם לתודיעו את הטעמים והנימוקים שבגינם נפטל כמורה על פנייתו זו לא נתקבלה תשובה מאת שר החינוך והתרבות, אך שר הבטחון השיב עליה לאמור:

מדינת ישראל

ירושלים,

כ"ח בחשון תשי"א

25 בנובמבר, 1950.

לכבוד

ד"ר ישראל שייב,

רח' דיונוף 124,

תל-אביב.

א. נ.

מכתבן מיום י"ב בחשון תשי"א.

משרד הבטחון התנגד להומנתך כמורה מפני שאנך מסיף בספרך ובעתונך להשתמש בנשק נגד צבא ההגנה לישראל וממשלת ישראל במקרים הנראים לך.

בכבוד רב,

(—) דוד בן-גוריון

שר הבטחון.

זהו איפוא הרקע שעליו ניתן בשעתו הצו-על-תנאי, נגד המשיב השני (אך לא נגד המשיבים האחרים, אשר אליהם נשלחו, במצוות בית המשפט, רק העתקי הניירות), ועל רקע זה, ולאור העובדות האמורות, בצירוף עובדות נוספות, שיוזכרו להלן, חייב עכשיו בית המשפט לקבוע את דינו של אותו צו ואת גורלה של בקשת המבקש.

3. מהות קובלתו של המבקש היא — ובא כוחו הטעים זאת גם בפתח דבריו

— כי הוא המבקש, גרדף על דעותיו הפוליטיות ועל פעילותו הפוליטית. אני נוטל חירות לעצמי להביע בהשקפותי זה ומעל דוכן מכובד זה את משאלתי ותקוותי. אשר הן — בטוח אני בכך — גם משאלתם ותקוותם של אלפי תושבים במדינה, כי לא ירחק היום וה"בנקת" החוקק חוק, אשר יאסור איסור חמור על מורים ומחנכים ועל כל העוסקים בצרכי הינוך הלכה למעשה, לעסוק, בין בגלוי ובין בסתר, אם בין כתלי בית הספר ואם מחוצה לו, בעניני פוליטיקה או בכל התעסקות אשר ריח של פוליטיקה עולה ממנה. הינוך ילדינו קודש הוא ועל מנבחו אין להקריב אש זרה. יעסקו להם איש הפוליטיקה בשלו ואיש הענין בשלו, ואל יכנסו זה לתוך תחומי של זה. ואם השקת נפשו של המורה המהנהן בקלחת הפוליטיקה דוקא, ופשוט מעליו איננו של הוראה וילך לו ויעסוק בפוליטיקה כאותו נפשו אך על סף בית-האולפן אל תדרוך עוד כף רגלו, ולא ירעיל נשמותיהן של תינוקות של בית-רבן בתבני פוליטיקה ובריבי מפלגות. אך חוק כזה לא בא עוד על הכתוב, לצערנו, בספר התקנים של המדינה, וכל הרובה לכדוך הוראה ופוליטיקה בא וכוך, ואין מוחה בידו, וכיון שכן, אין למנוע מזה מה שמותר לזה, ואין פוסלים מורה, או מי שמכין עצמו להיות מורה, בשל דעותיו הפוליטיות ופעילותו הפוליטית בלבד.

4. נאמר, כי אין לבוא בדברים על המשיב השני משני טעמים: ראשית, המשיב השלישי, מנהל בית הספר, המבקש, שניהם התנו את דבר התקבלותו של המבקש לעבודה בבית הספר, בהשגת אישורו המוקדם של אדם זה — במקרה זה המשיב השני — ואדם זה מסרב לתת את האישור, ומה למבקש ולו? כלום יכריחו בית המשפט לתת את האישור רק לצורך מתן תוקף סופי ליתוסים החוזים בין מתקשרים, אשר הוא זר להם והם זרים לו? שנית, מטעמאל המשיב השני מה דעתו על המבקש, לא היתה עליו "חובה חוקית" להשיב לבית הספר הריאלי "מונטיפיורי"... תשובה בלתי מנה, פירושה של לשון זו — אשר תובאה מתוך הצהרתו בשבועה של המשיב השני — כפי שאני מבין אותה, הוא כך: מאחר שהמשיב השני המנהל בלבד, למעשה, להעסקתו של המבקש כמורה, וכיון שהחוק לא הטיל עליו חובה להשיב, על שאלת מנהל בית הספר "מונטיפיורי", כי אין הוא מתנגד לכך, לא יצונו בית המשפט לעשות כן, בניגוד להברתו ולמצפנו.

5. הטעמים האמורים הם בבחינת שנים שהם אחד, ואני מצדי הייתי נוטה לקבלם ולהצדיק על המבקש את הדיון, אילו באמת נוטל המשיב השלישי את היוזמה לידיו, ומדעת עצמו, וללא כל כפייה, או אבק של כפייה, היה מונה אל המשיב השני ושואל לדעתו על המבקש, אילו כך היה הדבר, הייתי אומר: עצה טובה הוא מבקש מפיו של זה, ואישורו של אדם מומחה לדבר, אך מנייתו של המשיב השלישי לא במקרה באת, ולא לשם קבלת עצה נועדה, אלא משום מעשה שהיה, וכך היה המעשה בבית הספר, תשי"א, פנה המשיב השני בחזרה אל מנהלי בתי הספר התיכוניים בארץ — ודבר זה אני למד מתוך הצהרתו בשבועה של המשיב השני עצמו — ובו, בחזרה

— כי הוא המבקש, גרדף על דעותיו הפוליטיות ועל פעילותו הפוליטית. אני נוטל חירות לעצמי להביע בהודמנות זו, ומעל דוכן מכובד זה, את משאלתי ותקוותי. אשר הן — בטוח אני בכך — גם משאלתם ותקוותם של אלפי תושבים במדינה, כי לא ירחק היום וה"מנסה" החוקק חוק, אשר יאסור איסור המור על מורים ומתנסים ועל כל העוסקים בצרכי חינוך הילכה למעשה, לעסוק, בין בגלוי ובין בסתר, אם בין כתלי בית הספר ואם מחוצה לו, בעניני פוליטיקה או בכל העסקקות אשר רית של פוליטיקה עולה ממנה, וינוך ילדינו קודש הוא ועל מנחתו אין להקריב את זרה, יעסקו להם איש הפוליטיקה בשלו ואיש החינוך בשלו, ואל יכנסו זה לתוך תחומי של זה. ואם השקה נפשו של המורה הממנה בקלחת הפוליטיקה דוקא, ופשוט מעליו איננו של הוראה וילך לו ועסוק בפוליטיקה כאחת נפשו, אך על סף בית-האולפן אל הדרוך עוד כף רגלו, ולא ירעיל נשמותיהן של תינוקות של-בית-דרבן בתכרי פוליטיקה ובריבי מפלגות. אך חוק כזה לא בא עוד על הכתוב, לצערנו, בספר החוקים של המדינה, וכל הרובה לכדוך הוראה ופוליטיקה בא וכורך, ואין מוחה בידו, וכיון שכן, אין למנוע מזה מה שמותר לה, ואין מוסלים מורה, או מי שמכין עצמו להיות מורה, בשל דעותיו הפוליטיות ופעילותו הפוליטית בלבד.

4. נאמר, כי אין לבוא בדברים על המשיב השני משני טעמים: ראשית, המשיב השלישי, מנהל בית הספר, המבקש, שניהם התנו את דבר התקבלותו של המבקש לעבודה בבית הספר, בהשגת אישורו המוקדם של אדם זה — במקרה זה המשיב השני — ואדם זה מסרב לתת את האישור, ומה למבקש ולו? כלום יכריחנו בית המשפט לתת את האישור רק לצורך מתן תוקף סופי ליחסים החזיים בין מתקשרים, אשר הוא זר להם והם זרים לו? שנית, משנשאל המשיב השני מה דעתו על המבקש, לא היתה עליו "חובה חוקית" ... להשיב לבית הספר הריאלי "מונטיפיורי" ... תשובה בלתי מנה, פירושה של לשון זו — אשר נובעת מתוך הצהרתו בשבועה של המשיב השני — כפי שאני מבין אותה, הוא כך: מאחר שהמשיב השני מתנגד בלבד, למעשה, להעסקתו של המבקש כמורה, וכיון שהחוק לא הטיל עליו חובה להשיב, על שאלת מנהל בית הספר "מונטיפיורי", כי אין הוא מתנגד לכך, לא יצונו בית המשפט לעשות כן, בניגוד להברתו ולמצפנו.

5. הטעמים האמורים הם בבחינת שנים שהם אחד, ואני מצדי הייתי נוטה לקבלם ולהצדיק על המבקש את הדיון אילו באמת נטל המשיב השלישי את היוזמה לידיה ומדעת עצמו, וללא כל כפייה, או אבק של כפייה, היה מונה אל המשיב השני ושאל לדעתו על המבקש, אילו כך היה הדבר, הייתי אומר: עצה טובה הוא מבקש בפיו של זה, ואישורו של אדם מומחה לדבר, אך פנייתו של המשיב השלישי לא במקרה באת, ולא לשם קבלת עצה נועדה, אלא משום מעשה שהיה, וכך היה המעשה: בבי"ח בסיוע, תשי"א, פנה המשיב השני בחזרה אל מנהלי בתי הספר התיכוניים בארץ — ודבר זה אני למד מתוך הצהרתו בשבועה של המשיב השני עצמו — ובו, בחזרה

זה, ביקש אותם לא להעסיק מורים בבתי ספרם, אלא בתסכמת המפקח מטעם הממשלה על בתי הספר התיכונים. מפקח זה הוא עוזרו ויד ימינו של המשיב השני. מה הוא תקפו המשפטי של חזון זה, וכיצד היה המשיב השלישי חייב — או יכול, אילו רצה בכך — לבזוז את הנהגתו הוא לאור החזון האמור, בשאלות אלו בדרך להלן. כאן, ולצורך המענה המפולה האמורה, די לצייק, כי לא הרי תנאי שאדם מתנה על דעת עצמו, כהרי תנאי שהוא מתנה לפי צו או המורמעיין-הצור-מגבוה. במקרה הראשון את רצונו שלו, הטוב והחפשי, יביע; במקרה השני — את רצון הממונים עליו יעשה. מבחינת זו יש ענין-רב במכתבו של המפקח על בתי הספר התיכונים אל המשיב השלישי, ובמכתבו של זה אל המבקש, שכן עשויים שני מכתבים אלה להפיק אור-בהיר על היחסים הפנימיים שבין בתי הספר — ואפילו הפרטים — לבין אנף החינוך והעומדים בראשו, ועל סיבו של התנאי שהותנה בין המשיב השלישי לבין המבקש. יושם לב: המפקח במכתבו אינו אומר, כי המשיב השני — על דעת עצמו או בעצת משרד הבטחון — אינו מוכן לתת אישור להתקשרות שבין המשיב השלישי לבין המבקש, אלא מביע בו התנגדות מפורשת וברורה. פירוש דבריהם: אין כאן, במכתב זה, גילוי דעת רק על העדר רצון לנקוט עמדה חיובית, ידידותית, אלא נקיטת עמדה שלילית, אקטיבית, עמדה עוינת. ואף המשיב השלישי ביצד הבין הוא את עמדתו של המשיב השני במכתבו אל המבקש. אין המשיב השלישי כותב, כי מפאת אי קבלת האישור בטלה ההתקשרות, או דברים כיוצא בזה, אלא — כי בהתאם למכתבו של אנף החינוך אסור לו, למבקש, להתקבל כמורה קיצוני-של-דבר: מה שנועד — לפי מה שנועד כאן — לתביא עצה טובה, תליד-התנגדות: ההתנגדות נתפסה לאיסור-חמור; ואיסור — אמיתי או מדומה — זה הוא הוא שגרם להתחתו, או — ביתר-דיוק — לאי קבלתו של המבקש כמורה. התנאי בהתקשרותם של המבקש והמשיב השלישי לא היה איפוא, פרי בחירתם ההפשית ורצונם הטוב של המתקשרים, אלא תולדת הכפייה שכפה עליהם אדם — ותוא פקיד הציבור — אשר בו, באדם זה עצמו, היה תלוי דבר קיומו או אי קיומו של התנאי האמור, ואין לאמור — כאשר נאמר כאן — אדם זה רק את דעתו גילה, ואין להכריחו — משום שההוק לא הטיל עליו חובה — לסלף את דעתו, ומה למבקש ולו?

6. עוד נאמר, כי המשיב השני פעל כדק, ולפיכך לא יתערב בית המשפט בדבר, את הצידוק על המעשה אשר עשה, מגלה המשיב השני בתצהרתו בשבועה בזו הלשון: —

«לאור קביעת שר הבטחון ומשרדו הממונים על עניני בטחון המדינה, שהמבקש אינו ראוי לשמש כמורה, אני כאחראי על מערכת החינוך במדינה מחויב לעשות את אשר לאל ידי בכדי למנוע שהמבקש יתקבל כמורה בבית הספר הריאלי, מונטיפיורי או בבית ספר אחר במדינה».

זה, ביקש אותם לא להעסיק מורים בבתי ספרם, אלא בתסכמת המפקח מטעם הממשלה על בתי הספר התיכונים. מפקח זה הוא עוזרו ודי ימינו של המשיב השני. מה הוא תקפו המשפטי של חוזר זה, וכיצד היה המשיב השלישי חייב — או יכול, אילו רצה בכך — לבזק את הנהגתו הוא לאור החוזר האמור, בשאלות אלו בדרך להלן. כאן, ולצורך הטענה הבפולת האמורה, די לצייק, כי לא הרי תנאי שאדם מתנה על דעת עצמו, כהרי תנאי שהוא מתנה לפי צו או המזמערין-צור-מגבוה, במקרה הראשון את רצונו שלו, הטוב והחפשי, יביע; במקרה השני — את רצון הממונים עליו יעשה. מבחינת זו יש ענין רב במכתבו של המפקח על בתי הספר התיכונים אל המשיב השלישי, ובמכתבו של זה אל המבקש, שכן עשויים שני מכתבים אלה להפיץ אור בהיר על היחסים הפנימיים שבין בתי הספר — ואפילו הפרטים — לבין אנף החינוך והעומדים בראשו, ועל טיבו של התנאי שהותנה בין המשיב השלישי לבין המבקש. יושם לב: המפקח במכתבו אינו אומר, כי המשיב השני — על דעת עצמו או בעצת משרד הבטחון — אינו מוכן לתת אישור להתקשרות שבין המשיב השלישי לבין המבקש, אלא מביע בו התנגדות מפורשת וברורה. פירוש הדברים: אין כאן, במכתב זה, גילוי דעת רק על העדר רצון לנקוט עמדה חיובית, ידידותית, אלא נקיטת עמדה שלילית, אקטיבית, עמדה עוינת. ואף המשיב השלישי, כיצד הבין הוא את עמדתו של המשיב השני? במכתבו אל המבקש אין המשיב השלישי כותב, כי מסאת אי קבלת האישור בטלה ההתקשרות, או דברים כיוצא בזה, אלא — כי בהתאם למכתבו של אנף החינוך אסור לו, למבקש, להתקבל כמורה קיצוני-של-דבר: מה שנודע — לפי מה שנזעזע כאן — להביא עצה טובה, תלמיד התנגדות; ההתנגדות נתפסה לאיסור תמור; ואיסור — אמיתי או מדומה — זה הוא הוא שגרם להתחתו, או — ביתר דיוק — לאי קבלתו של המבקש כמורה. התנאי בהתקשרותם של המבקש והמשיב השלישי לא היה איפוא פרי בחירתם והתפשית ורצונם הטוב של המתקשרים, אלא תולדת הכפייה שכפה עליהם אדם — והוא פקיד הציבור — אשר בו, באדם זה עצמו, היה תלוי דבר קיומו או אי קיומו של התנאי האמור, ואין לאמור — כאשר נאמר כאן — אדם זה רק את דעתו גילת, ואין להכריחו — משום שההוק לא הטיל עליו חובה — לסלף את דעתו, ומה למבקש ולו?

6. עוד נאמר, כי המשיב השני פעל כדק, ולפיכך לא יתערב בית המשפט בדבר, את הצידוק על המעשה אשר עשה, מגלת המשיב השני בהצהרתו בשבועה בזו הלשון: —

«לאור קביעת שר הבטחון ומשרדו הממונים על עניני בטחון המדינה, שהמבקש אינו ראוי לשמש כמורה, אני כאחראי על מערכת החינוך במדינה מחויב לעשות את אשר לאל ידי בכדי למנוע שהמבקש יתקבל כמורה בבית הספר הריאלי, מונטיפיורי או בבית ספר אחר במדינה.»